

Andrea di Robilant

JESEN u Veneciji

ERNEST HEMINGVEJ
I NJEGOVA POSLEDNJA MUZA

Prevela
Milica Cvetković

■ Laguna ■

Naslov originala

Andrea di Robilant
AUTUMN IN VENICE

Copyright © 2018 Andrea di Robilant

All rights reserved.

Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

J E S E N
u Veneciji

Sadržaj

<i>Prolog</i>	9
PRVO POGLAVLJE • Dolazak u zemlju	15
DRUGO POGLAVLJE • Put u Kortinu	33
TREĆE POGLAVLJE • Venecija	54
ČETVRTO POGLAVLJE • Vila April	79
PETO POGLAVLJE • Finka Vihija	107
ŠESTO POGLAVLJE • Pariz – Venecija – Pariz	136
SEDMO POGLAVLJE • Pritajena zver	175
OSMO POGLAVLJE • Zaplešimo	203
DEVETO POGLAVLJE • Idila mora	231
DESETO POGLAVLJE • Safari	260
JEDANAESTO POGLAVLJE • <i>La Efermedad</i>	298
<i>Epilog</i>	307
<i>Post scriptum</i>	314
<i>Izjave zahvalnosti</i>	316
<i>O autoru</i>	319

Prolog

U jesen 1948. Ernest Hemingvej i njegova četvrta žena Meri Velš putovali su po severu Italije i prvi put posetili Veneciju. Nisu tako planirali: kad su otplovili s Kube, prvobitna namera bila im je da se iskrcaju na jugu Francuske i voze po Provansi prema Parizu. Međutim, zbog mehaničkog kvara, brod je bio primoran da pristane u đenovskoj luci.

Hemingvej je u mladosti dobro upoznao taj grad: upravo iz Đenove je posle Prvog svetskog rata otplovio kući na brodu *Đuzepe Verdi*, a dvadesetih godina nekoliko puta se i vraćao u Đenovu, kako kao mlad izveštač tako i na odmor s Hadli Ričardson, svojom prvom ženom.

Kada je Hemingvej kročio na italijansko tlo, javile su mu se stare uspomene i obuzela ga je žudnja da obiđe zemlju. On i Meri su krenuli na slučajno putovanje koje ih je odvelo u jezersku oblast Lombardije, zatim u Dolomite i konačno u Veneto i Fosaltu di Pjave, gradić šćućuren na južnoj obali reke Pjave, gde se Hemingvej susreo sa smrću osmog jula

1918 – kao odvažan momak iz Ouk Parka u Ilinoisu, samo dve nedelje pre svog devetnaestog rođendana.

Fosalta je u vazdušnoj liniji udaljena tek nešto više od dvadeset kilometara od Venecije. Mladom Hemingveju se nije ukazala prilika da poseti Veneciju – ranjen je samo nekoliko dana pošto je stigao na front. Konačno je uspeo da je vidi trideset godina kasnije, kada je jedne bistre večeri obasjane mesečinom tamo stigao s Meri. Venecija je bila sve ono čemu se nadao, pa i više od toga – „apsolutno đavolski divna“.

Sada, manje od godinu dana do pedesetog rođendana, nije već skoro čitavu deceniju ništa objavio i mučio se s preopširnim rukopisom. Kritičari su ga smatrali piscem prošlosti; novi mladi pisci prispeli iz Drugog svetskog rata privlačili su pažnju. Brak mu je pružao malo zadovoljstva. Put u Evropu bio je bar delimično pokušaj da se oživi malaksala zajednica.

U tom svetlu prvih nekoliko nedelja u Italiji izgledalo je ohrabrujuće: Hemingvej je bio u sjajnoj formi i Meri je retko vidala supruga tako lepo raspoloženog. Početkom decembra sve je pošlo neočekivanim tokom. U lovu na patke u laguni Hemingvej je upoznao Adrijanu Ivančić, upečatljivu osamnaestogodišnjakinju koja je tek izašla iz škole, i zaljubio se u nju. Kasnije je napisao kako je, kada je prvi put ugledao Adrijanu, osetio kao da ga je „udario grom“ – otrcana fraza koju verovatno ne bi upotrebio nikada osim u njenom prvobitnom, mitološkom smislu, da bi podvukao svoj osećaj bespomoćnosti pred čudljivim božjim postupkom.

Ljupka, zavodljiva, nestašna Adrijana postala je Hemingvejeva muza u najklasičnijem smislu. U život mu je donela radost, inspirisala ga, navela da se oseća opet mladim – sudeći prema njegovim razigranim vragolijama, ponekad čak i detinjastim. Što je najvažnije, njeno prisustvo omogućilo je da se napuni presahli izvor njegovih kreativnih sokova

i dovelo je do upečatljivog književnog procvata u poznom dobu života. Iz Hemingvejevog prvog putovanja u Veneciju 1948–49. potekao je roman *Preko reke pa u šumu*, tajanstven i duboko autobiografski roman. Zatim je usledilo delo *Starac i more*, savršeno oblikovana pripovetka koju je napisao u stalozenom stanju dok je Adrijana bila s njim na Kubi. U vreme opčinjenosti njom, Hemingvej je napisao i dobar deo *Pokretnog praznika* i učinio ogromne korake prema dva romana koja su godinama tavorila, a objavljena su posthumno – *Ostrva u struji* i *Rajski vrt*. U ljubavi prema Adrijani, Hemingvej je pronašao kreativno oslobađanje koje mu je godinama izmicalo i koje Meri, pored sve posvećenosti svom složenom mužu, nije mogla uvek da obezbedi.

Mnogo toga je rečeno i napisano u vezi s tim jesu li Hemingvej i Adrijana bili ljubavnici. Svakako je ta veza bila puna seksualnog naboja od samog početka – njihova pisma to potvrđuju. A bilo je i trenutaka velike intimnosti među njima – u Veneciji, u Parizu, na Kubi – kada je granica možda prekoračena. No ipak verujem, kao što je Adrijana uvek tvrdila, da je njihov odnos ostao u suštini platonski. Sam Hemingvej ga je smatrao idiličnom zajednicom odvojenom i udaljenom od ovozemaljskog života. Katkad je njihov odnos pominjao španskim rečima *una cosa sagrada* – nešto sveto, što svako, pa i njegova supruga, treba da uvažavaju i zaštite. Naravno tvrdnja o svetosti ljubavi prema Adrijani bila je sredstvo da se ukloni pritisak odgovornosti. Ipak u osnovi se ništa nije promenilo: bio je oženjeni pedesetogodišnjak, koji je loše izgledao zbog istrošenosti, beznađežno zaljubljen u devojku više nego upola mlađu.

Hemingvej je otvoreno iznosio Adrijani svoju želju da ostavi Meri kako bi se oženio njom. Adrijana je uvek odbacivala tu mogućnost kao detinjastu maštariju – poticala je iz

konzervativne katoličke porodice u zemlji gde se na razvod nije ni pomišljalo. Hemingvej je znao da to nikada ne bi bilo moguće, ali mu je pričinjavalo zadovoljstvo da o tome mašta.

U međuvremenu su tračerske novine i časopisi bružali. Od početka se nad Adrijanom nadvijao skandal i s vremenom je postajao sve otrovniji. Hemingvej je bio sasvim svestan štete koju nanosi njenom dobrom glasu (moguće i s dugoročnim psihološkim posledicama). Ipak, njegovo kajanje nikada nije bilo dovoljno snažno da okonča tu nesigurnu privrženost – čak iako to znači moguće upropašćenje života mlade žene koju je voleo.

Neodređeno se sećam Adrijane. Dok sam odrastao, ona i njen drugi muž, grof Rudolf fon Reks, živeli su sa svoje dvoje dece u vili u južnoj Toskani, nedaleko od mesta gde je moja porodica živela. Povremeno sam ih viđao na društvenim okupljanjima – na koktelima oko Božića i u sličnim prilikama. Sećam se privlačne žene od četrdesetak godina, tihe i pomalo daleke, kako stoji u uglu prepune prostorije sa čašom viskija i cigaretom. Sumnjam da sam ikada s njom razmenio više od nekoliko reči, mada do danas pamtim njen melanholičan pogled.

Kao mladić – tada sam živeo u Njujorku – saznao sam da je Adrijana sebi oduzela život posle bezuspešne borbe s depresijom. Sahranjena je na malom groblju nešto niže od naše kuće. Nadgrobna ploča je lepo isklesan komad *peperina*, tamnosivog kamena karakterističnog za tu oblast; natpis je ispisan nemačkom goticom: Adrijana grofica fon Reks. Kad god sam prolazio pored groblja opažao sam da je parcela lepo održavana i da su mediteranski četinari uredno kresani.

Bio sam neodređeno svestan Adrijanine povezanosti s Hemingvejem, ali tek mnogo godina kasnije, kada sam se s porodicom preselio u Veneciju u vreme jednogodišnjeg plaćenog odsustva s posla, saznao sam nešto više o njihovoj vezi. U stvari, bilo je teško izbeći tu temu: i posle sedamdeset godina Venecijanci su još pričali o tome, kao da je glavni trač sezone. Jednog dana otišao sam da se vidim s Adrijaninim starijim bratom Đanfrankom – on je Hemingveju bio kao mlađi brat i mnogo godina je proveo s njim na Kubi. Đanfranko je već zagazio u devedesete i nije bio u najboljem stanju. No mene je zainteresovalo što sam saznao da je u to vreme prodao poslednju količinu svojih pisama Hemingveju Biblioteci Džon Ficdžerald Kenedi u Bostonu, gde se čuva Hemingvejeva zbirka.

Nekoliko meseci kasnije zatekao sam se u Bostonu na turneji povodom knjige koju sam objavio pa sam otišao do biblioteke da pogledam Đanfrankova pisma. Već su bila spojena s daleko većom zbirkom, u koju spada i većina prepiske između Hemingveja i Adrijane od 1948. do 1956. Seo sam i pročitao pisma koja su me potpuno ophrvala.

Ona pokrivaju razdoblje od osam godina, počev od bezobrazne dopisnice koju je Adrijana poslala decembra 1948 – devojačkim rukopisom napisala je: „Dragi gospodine Papa – kako ste? Radite li naporno?“ – do poslednjeg, dramatičnog pisma kojim je okončana njihova prepiska. Očaravajuće je pratiti kako Adrijana od nevine devojčice tek izašle iz katoličke škole Sestara od Nevera odrasta u prefinjenu mladu ženu koja se snalazi u složenoj vezi sa čuvenim muškarcem.

Meni je jednako bio zanimljiv i kontekst u kom je taj odnos procvetao. Moja porodica ima snažne veze s Venecijom i oblašću Veneto. Poznata su mi mesta gde su Hemingvej i Adrijana išli i ljudi koje su u to vreme poznavali. Moj deda

stric Karlo di Robilant i njegova supruga Kerolajn imaju skromnu ulogu u toj priči. *Verni bik*, basna koju je Hemingvej napisao u Kortini, posvećena je mojoj tetki Olgini.

Hemingvej je voleo za sebe da kaže kako je „venetski momak“. Mislim da je tamo bio iskreno srećan – isto kao što je bio srećan kad je pecao u Golfskoj struji, lovio u Africi i proučavao bikove i toreadore u Španiji. Posle njegove prve, osmomesечne posete Italiji, Lilijan Ros, izveštаč *Njujorkera*, upitala ga je kako je tamo bilo. „Italija je tako đavolski divna“, rekao je. „Nekako je kao da umreš i odeš u raj, mesto koje nisi očekivao da ćeš videti.“

PRVO POGLAVLJE

Dolazak u zemlju

Bilo je kasno proleće na Kubi, doba godine kad Ernest i Meri Hemingvej planiraju godišnju migraciju na američki Zapad. Sa septembrom na ostrvo stiže i sezona uragana, pa su voleli da tad već budu na putu i prošli bi kroz čitavu zemlju zbog nekoliko meseci lova na ptice u Ajdahu. Međutim, te godine Hemingvej se nije radovao putu. Žalio se da se to mesto promenilo i da je pretrpano ljudima iz Holivuda. Jednog dana, dok je listao knjigu o francuskim slikarima impresionistima, osetio je nostalgiju za Provansom.

Zašto da na jesen ne „prokrstarimo Sezanovom zemljom?“, predložio je.

Meri se veoma svidela ta zamisao. Kao novopečenoj gospođi Hemingvej, nije joj bilo lako da se navikne na život u tropima. Putovanje u Evropu će im prijati. Mogli bi u Francusku da prebace kraljevskoplavi bjuik i unajme vozača da ih vozi onuda.

U havanskoj luci Meri se zaljubila u *Jagelo*, snažan brod nemačke izgradnje, posle rata dodeljen Poljskoj, a čija je matična luka bila Đenova. Na brodu je zatekla poljske oficire i italijansku posadu. „Čist je, prozračan, veseo, naizgled čvrst i dobar za svako more“, izjavila je. Brod je krenuo ka Evropi, ali trebalo je da se vrati krajem leta. Raspored je bio savršen. Kapetan Jan Godecki, simpatičan čovek glatkog okruglog lica i oštrog nosa nalik Pinokijevom, pristao je da ukrca veliki bjuik na prednju palubu te su tako zapečatili dogovor.

Šestog septembra 1948. Hemingvejevi su se oprostili od posluge na imanju Finka Vihija s prostranom belom kućom u selu San Fransisko de Paula, pa su se s tridesetak komada prtljaga odvezli do luke u Havani. Kubanski prijatelji i nekoliko diplomata iz američke ambasade okupili su se na skromnoj oproštajnoj zabavi na brodu. Tamo je bio i Džon Dos Pasos. On i Hemingvej su se razišli u vreme Španskog građanskog rata – Hemingvej je optužio starog prijatelja da je iz političke naivnosti izdao lojalističku stvar. Godinama se nisu videli, a onda je Dos Pasos iznenada pozvao i rekao da je u Majamiju i pitao može li da ga poseti. Trenutak zapravo nije bio pogodan. Brod je polazio za tri dana a Hemingvejevi su se pakovali i privodili organizaciju puta kraju. No Dos Pasos je svejedno došao pa su on i Hemingvej na Finki vodili dugačke razgovore uz piće. Iako to nije izgledalo stvari među njima, prisećali su se uspomena iz dobrih vremena koja su proveli zajedno dvadesetih godina u Parizu, Pamploni, Gštadu i na jugu Francuske, kuda su se sad Hemingvejevi uputili.

Posle poslednjeg kruga *abrazos** gosti su se iskricali a *Jagelo* je konačno isplovio. U luci su se oglasile sirene a papirne trake

* Špan.: zagrljaji. (Prim. prev.)

su poletele i zalepršale na vetru. Na pramcu, čvrsto vezan za palubu, plavi bjuik je blistao kao uhvaćena morska sirena.

Za vreme dvonedeljne plovidbe vreme je bilo lepo a more mirno. Hemingvejevi su se polako ustaljivali u alkoholnu rutinu. Ben, italijanski barmen, pripremao je sjajan martini. Uz švedski sto u vreme ručka pili su suvi orvijeto. Večerali su za kapetanovim stolom, gde su Hemingvej i Godecki razmenjivali ribolovačke priče. Posle večere Hemingvejevi bi obično odlazili opet za šank i do posle ponoći pili šampanjac.

Spavali su kao klade. Jedino su se žalili na pokvaren toalet u kabini, „zmaja što pljuje govna“, u kome je najbolje bilo ne povlačiti vodu.

Kako bi se nečim zanimala, Meri je uređivala bilten brodskih dnevnih vesti i čitala ga preko zvučnika. Hemingvej je voleo da okupi grupicu sastavljenu od putnika i posade na gornjoj palubi kako bi posle prenosa vesti omogućio aplauz supruzi. Ona je bila raspoložena i vrlo društvena; on je uživao u ulozi glavnog zabavljača na brodu.

Hemingvejevi su imali mnogo vremena da nešto uče i čitaju. Uvek disciplinovan putnik, Meri je obnavljala francuski. Hemingvej je zaronio u *Izabel i more*, priču svog prijatelja Džordža Milara, bivšeg britanskog oficira koji je postao farmer, o njegovom putovanju brodom kanalima Francuske. Hemingveju je knjiga bila pomalo zamorna; ali Milarovi opisi *la France profonde* bili su dovoljno živi da vrate prijatna sećanja na vreme provedeno u Francuskoj.

Nisu imali određen plan putovanja. Rešili su da ga određuju od dana do dana i voze se Provansom lagano ka severu,

do konačnog odredišta: *Rica* u Parizu, gde su se četiri godine ranije, pred sam kraj rata, zaljubili jedno u drugo.

Hemingvej je upoznao Meri u Londonu 1944, odakle je izveštavao o mladim pilotima bombardera RAF-a za *Kolijer*. Njegova treća supruga Marta Gelhorn bila je i sama dopisnik *Kolijera*, a i čuvena po svom radu u novinarstvu. Oboje obuzeti svojim poslom, rastali su se za vreme rata pa je Hemingvej postao veoma usamljen u Londonu pre nego što je upoznao živahnu Meri Velš, izveštača u londonskoj kancelariji *Tajma/Lajfa*. Meri je bila udata za Noela Monksa, neuhvatljivog australijskog novinara pri *London Dejli ekspresu* koji je izveštavao o ratu.

Hemingvej je od početka bio veoma uporan. Rekao je Meri da želi da se njom oženi istog dana kad ih je njen bivši momak Irvin Šo upoznao u *Vajt Taueru*, pomodnom londonskom restoranu. „Ne budi blesav“, odvrtila mu je. „Oboje smo u braku a čak se i ne poznajemo.“ On je nastavio da pritiska, prvo u Londonu i kasnije u Parizu, gde su proveli srećno, uzbudljivo vreme u *Ricu*. Meri se zaljubila u njega i na kraju prešla u njegovu sobu – *Chambre 86*. Njen suprug, sasvim zgodno, bio je u jugoistočnoj Aziji i izveštavao o savezničkoj kontraofanzivi protiv Japanaca.

Kad se rat završio, Hemingvej se vratio na Kubu i pozvao Meri da mu se pridruži. Ona je sve ostavila: odrekla se karijere, razvela se od gospodina Monksa i otplovila za Havanu. Bila je to zapanjujuća odluka za tako nezavisnu ženu i znala je kako će, da bi brak uspeo, još u početku morati da se u potpunosti posveti mužu. Doduše, upravo to je i želela.

Venčali su se u Havani čim su dobili brakorazvodne dokumente. Meri je dala sve od sebe da se smesti na Finki, imanju koje je Hemingvej kupio krajem tridesetih godina na nagovor Gelhornove i koje je i dalje bilo puno njenih stvari. Međutim, istovremeno prilagođavanje na sve odjednom, na Hemingvejevu kuću, njegove prijatelje, njegov život, palo joj je teže nego što je zamišljala. Nedostajali su joj pametni, prefinjeni prijatelji iz Londona i Pariza. Ispijanje ruma s muževljivim lokalnim ortacima i pucanje u golubove u lovačkom klubu odmah u susedstvu nije bila njena zamisao o provodu – naročito kada su ostali bez golubova pa pucali u ljušturu ostriga i kraba.

Postavljalo se i pitanje dece. Hemingvej je već imao tri sina. Džon, najstariji, od prve žene Hadli Ričardson, bio je dvadesetpetogodišnjak i tek je započeo karijeru oficira u američkoj vojsci. Patrik i Gregori, koji su imali sedamnaest i četrnaest godina bili su od druge žene, Polin Fajfer, koja je s dečacima živela u porodičnoj kući na Ki Vestu. Meri je imala trideset sedam godina kad se doselila na Kubu i bila je željna da i sama ima dete.

Hemingvej nije bio oduševljen idejom da opet postane otac, ali kad je Meri zatrudnela godinu dana posle venčanja, zagrejao se za mogućnost da dobije još jedno dete, posebno ako bude devojčica. U kasnim večernjim razgovorima složili su se da joj daju ime Bridžit.

Krajem avgusta 1946. prebacili su automobil na Floridu i krenuli u Ajdaho, s namerom da tamo provedu zimu. Na putu donde, u motelskoj sobi u Kasperu u Vajomingu, Meri je pukao jajovod – ispostavilo se da je imala vanmateričnu trudnoću. Izgubila je bebu, trpela stravične bolove i bila je veoma blizu da i sama izgubi život na operacionom stolu provincijske bolnice.

U proleće 1947. Meri se jedva oporavila od fizičke i emocionalne traume usled pobačaja kad joj se život na Finku opet poremetio. Mladi Patrik, koji je boravio kod njih dok se pripremao za prijemni ispit i upis na Harvard, otišao je da se vidi s mlađim bratom za vreme Gregorijevog prolećnog raspusta. Gregori je u naletu nesmotrenosti slupao automobil. Bio je maloletan i vozio je bez dozvole. Patrik je bio s njim. Udario je glavu i zadobio težak potres mozga. Tek kada se vratio na Finku pojavile su se posledice povrede glave. Zapao je u stanje velike konfuzije i bio je na ivici potpunog sloma. Nedeljama je bio vezan za postelju i često gubio svest. Hemingvej je bdeo uz sinovljevu postelju i spavao na madracu; Polin je doletela s Ki Vesta.

Meri je za to vreme otputovala u Čikago da se nađe ocu koji je dobio rak prostate.

„Žudim za danom kada ćemo se vratiti svom lepom životu“, napisala je mužu. No posle više od godinu dana braka ponekad joj se činilo kako život s Hemingvejem nije čestito ni počeo.

Patrik se tog leta oporavio, položio prijemne ispite i primljen je na Harvard. Život se postepeno opet uravnotežio. Kako bi proslavio okončanje tog iskušenja, Hemingvej je kupio bjuik, s lepim crvenim kožnim sedištima, kojim se te jeseni odvezao u San Veli. Meri mu se pridružila pa su proveli zimu u iznajmljenoj brvnari u Kečamu. Dok je on svakog prepodneva radio, Meri je učila da se skija na planini Dolar i s oduševljenjem je prihvatila taj sport.

Krajem zime su se vratili na Kubu. Retko su bili sami. Gosti su se stalno smenjivali. Za obrocima je obično bila gužva. Bilo je i lepih ribolovačkih izleta uz obalu Kube na koje su išli s *Pilar*, Hemingvejevim obožavanim brodom. A Meri je bila uzbuđena zbog izgradnje kule osmatračnice uz

glavnu kuću. Ipak, održavanje domaćinstva i istovremena briga da sve potrebe njenog supruga budu podmirene bilo je zamorno zanimanje i pružalo je malo zadovoljstava. „Uz tako mnogo prijatelja za ugošćavanje i zabavljanje“, kasnije je primetila, „on jednostavno mene nije primećivao. Nije mi se to sviđalo, ali nisam uspela da smislim situaciju koja bi to ispravila.“

Za Meri je bilo još teže da s Hemingvejem izađe na kraj zbog njegovog razočaranja onim što je pisao. Za njega je to bio posebno izazovan period u karijeri: još nije napunio pedeset godina, a već je bio primoran da se osvrće na odavno uspostavljen kanon u koji su spadala tri klasična romana – *Sunce se ponovo rađa*, *Zbogom oružje* i *Za kim zvono zvoni* – i naravno novele. Čim se vratio s evropske ratne pozornice upustio se u ambiciozan projekat: monumentalnu trilogiju o ratu u vazduhu, na moru i na kopnu. Početkom leta 1948. imao je devetsto stranica rukopisa, ali mučio se da knjigu pogodno uobličii i nije bio zadovoljan pisanjem. Znao je šta govore kritičari u Njujorku: da je pisac iz prošlosti i da je ono najbolje iza njega. Stoga je rešio da napiše zaista veliku knjigu. Tako veliku i tako dobru da pobedi mlade pisce koji su izašli iz rata. U maju te godine Norman Mejler, dvadesetpetogodišnji vunderkind američke književne scene, objavio je ratni roman *Goli i mrtvi*. Roman se vrtoglavo popeo na prvo mesto liste najbolje prodavanih knjiga *Njujork tajmsa*. A pričalo se o još jednom velikom ratnom romanu koji treba uskoro da se objavi: *Mladi lavovi*, Merinog bivšeg momka Irvina Šoa.

U proleće 1944, samo što je Hemingvej otišao od njihovog stola u *Vajt Taueru*, Šo se okrenuo Meri i rekao: „E pa, drago mi je što sam te poznavao.“

„Ideš nekuda?“

„Blesačo, upravo je rođen monopol.“

„Nisi baš pri sebi.“

Međutim Šo je bio u pravu. Eto nje, četiri godine kasnije, na Kubi, a još se muči da nađe svoje pravo mesto u Hemingvejevom „monopolu“. Tako da, kad joj je muž izložio zamisao o putu u Francusku, ona nije dozvolila da joj ta prilika izmakne.

Nasred Atlantskog okeana, bez briga oko domaćinstva, Hemingvejevi su konačno mogli da se opuste. Dobro raspoloženje dovelo je do nove nežnosti među njima. „Ovog posledneva vodili smo divnu, veselu i intenzivnu ljubav“, zabeležila je Meri sa zadovoljstvom posle nekoliko dana, „pa do večeri spavali kao jaganjci. Papin osip od vrućine... i moj osip na vratu i dalje su loše.“

Na celom putu dogodio se samo jedan incident, drama koja se brzo pretvorila u zabavnu sprdnju.

Jedne večeri Hemingvejevi su pili u baru kad je pijan poljski inženjer počeo da se ulaguje Meri. „Šta si ti? ŠTA si ti?“, frfljao je. Hemingvej je hitro pokušao da ublaži napetost. „Kako stojimo s motorima?“, pitao je. Hoće li inženjer biti tako ljubazan da ih povede u obilazak? Gurkajući Hemingveja u grudi, pijani Poljak je promrmljao da putnicima nije dozvoljeno da silaze u pogonski prostor. Hemingvej nije ni trepnuo. Napisao je svoje ime na parčetu papira i pružio ga inženjeru kao da mu uručuje zvanično upozorenje. „Dosad nisam ubio nijednog glavnog inženjera, ali sada bih to veoma voleo“, rekao je. „Ako uradiš to još jednom, sigurno ću te ujutro ubiti.“ Inženjer je odvratio kako je Hemingvej „buržujaska svinja“. „S kojim pravom poseduješ tako veliki automobil?“

Hemingvej, koji je i sam bio prilično pijan, izazvao je Poljaka na dvoboj sledećeg dana u sedam sati ujutro. Iza-
brao je italijanskog persera Vitorija Maresku za sekundanta i
poslao ga da pronade oružje i municiju. Sutradan ujutro on i
Mareska su čekali na gornjoj palubi. Inženjer se nije pojavio.
Zatekli su ga kako hrče u svojoj kabini. Hemingvej je otišao
na doručak s Meri, a Mareska se vratio na posao.

Kasnije je inženjer došao i izvinjavao se, molio da se ta
stvar više ne produžava. Hemingvej ga je umirio. No sad je
trebalo da smiri posadu, naročito Italijane koji su, samo deli-
mično u šali, tvrdili da će oni Poljaka, ne bude li pucao u njega,
s radošću baciti u more. Na kraju su Hemingvej i Italijani
sastavili tiradu protiv pijanog inženjera. Sve se svršilo veselo.

Osamnaestog septembra *Jagelo* je stigao do Madere pa se
Hemingvej iskrcao da ispruži noge i da s Meri procunja po
ribljoj pijaci. Dva dana kasnije, u Lisabonu su, prvi put za dve
nedelje čitali novine i popili aperitiv u kafeu prometne luke.
Sutradan su prošli pored Gibraltara i ušli u Sredozemno more;
dvadeset trećeg septembra ugledali su francusku Rivijeru.

Nameravali su da se iskrcaju u Kanu, ali pukla je hidrau-
lična pumpa spojena s kormilom pa je kapetan smatrao
kako je opasno da manevrišu blizu malog pristaništa. Tako
se *Jagelo* odvuкао do Đenove, svoje naredne stanice, ujedno
i poslednje. Trebalo je da se vrati u Kan za nekoliko dana;
dotad će kormilo biti popravljeno pa će Hemingvejevi moći
da iskrcaju bjuik i nastave put drumom.

Hemingvej se dobro sećao stare đenovske luke, s užurbanim
brodogradilištima i dimnjacima i spletom prastarih ulica uz
padinu planine u pozadini. Upravo u Đenovi, nepotpuno

oporavljen od ratnih rana, ukrcao se hramajući na *Đuzepea Verdija* da bi otplovio kući početkom januara 1919. Vratio se 1922, kao dvadesetdvođodišnji izveštač *Toronto dejli stara* s Međunarodne ekonomske konferencije. U vreme pauze skupa pridružio se Linkolnu Stivensu, legendarnom lovcu na skandale, i nekolicini drugih starih tračera na jedno-dnevnom izletu u obližnje primorsko letovalište Rapalo. Tamo mu se toliko dopalo da je sledeće zime ponovo došao s prvom suprugom Hadli da obiđe prijatelja Ezru Paunda. S tog putovanja rodila se *Mačka na kiši*, tužna skica o bračnom paru zaglibljenom u hotelskoj sobi u Rapalu dok je trajalo nevreme.

Hemingvej je prošao kroz Đenovu još jednom, marta 1927, kada ga je prijatelj Gaj Hikok ubedio da pođe s njim u obilazak fašističke Italije. On i Hadli su u to vreme živeli u Parizu. Međutim, Hemingvej se spremao da napusti Hadli i počne nov život s Polin, pa je bio napet zbog tog prelaska. Nadao se da će mu putovanje odvratiti misli od domaćih problema, ali griža savesti što ostavlja Hadli bila je ponekad prevelika, pa bi se rasplakao u automobilu, a Hikok je za volanom pokušavao da ga teši. Ipak je taj put po Liguriji, Toskani i Emiliji-Romanji pružio Hemingveju kakvu takvu razonodu – dovoljnu da za *Nju ripablik* napiše niz crtica o Musolinijevoj Italiji.

Dvadeset godina kasnije Hemingvej, već međunarodno poznat, neočekivano se opet vratio. U zemlji koja se još borila da se povrati od ratnih razaranja, kao da je otelotvoravao snagu i živost Amerike. Gomila italijanskih izveštača i fotografa, saznajući za promenu maršrute, čekala je na glavnom doku kad je *Jagelo* uplovio u đenovsko pristanište. Kada je Hemingvej, s Meri uza se, sišao s mosta, novinari su se zaprepastili samom veličinom tog čoveka. „Ogromna masa

Ernesta Hemingveja iskrcala se u Đenovi“, napisao je općinjen izveštač *Sekola XIX*, glavnih gradskih novina. „Taj div, proporcionalno širokih ramena, visok je skoro dva metra.“ Ostali naslovi su bili još žešći: *AUTOR Za kim zvono zvoni ZAISTA JE DIV VISOK DVA METRA.*

Hemingvej je bio visok, ali ne baš toliko: bio je nešto preko šest stopa ili metar i osamdeset pet. No italijanskim reporterima koji su ga prvi put videli izgledao je, doslovno, kao ljudina.

Dok su spuštali bjuik na pristanište i obavljali carinu, Hemingvejevi su se uputili u luksuzan hotel *Kolumbija*. Grupa novinara ih je pratila skroz do hotelskog predvorja, pa galamila sve dok im Hemingvej nije dozvolio da se popnu do njegovog apartmana radi intervjua. Dok se Meri raspakivala, on je hodao tamo-amo, pijuckao viski i naklapao o prethodnim dolascima u Đenovu i kako je Italija zemlja koju posle Amerike najviše voli. Rekao je da je voli tako mnogo da ima nameru da provodi po nekoliko meseci u njoj, možda u Kortini, gore u Dolomitima, ili možda negde u primorju. Voleo je Portofino, Santa Margeritu, Rapalo, kazao je, usput praveći neodređene planove.

Je li bio komunista? – želeli su da znaju novinari. Ne, odgovorio je, nije komunista; ne pripada nijednoj partiji. Borio se samo za slobodu. Republikanac je „u maniru Đuzepea Garibaldija“. Novinari su pitali o njegovoj novoj knjizi, ali nije želeo da priča o svom radu. Zatim je on njih ispitivao: šta *oni* misle o filmskoj verziji knjige *Za kim zvono zvoni*? Tek treba da počne da se prikazuje u Italiji, rekli su. E pa, odgovorio je, ne treba ni da se trude da je pogledaju jer uopšte nije dobra. „Osim Garija Kupera i Ingrid Bergman; oni [su] veoma dobri.“